

EESTI AKREDITEERIMISKESKUS
ESTONIAN ACCREDITATION CENTRE

KASVUHOONEGAASIDE HEITKOGUSTE TÕENDAJA HINDAMISE JUHIS

INSTRUCTION ON THE CONDUCT OF ASSESSMENT OF A GHG VERIFIER

EAK VJ-10-01

Eire Endrekson

EAK juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Detsember 2023

SISUKORD

1	SISSEJUHATUS	3
2	HINDAMISRÜHM	3
3	HINDAMINE.....	3
4	AKREDITEERIMISULATUS.....	4
5	JÄRELEVALVE JA UUSHINDAMINE.....	4
6	AKREDITEERIMISULATUSE LAIENDAMINE.....	5
7	AKREDITEERINGU KEHTIVUSE PEATAMINE, KEHTETUKS TUNNISTAMINE JA KITSENDAMINE	5
8	ERAKORRALINE HINDAMINE	5
9	TEABEVAHETUS	5

1 SISSEJUHATUS

- 1.1 Käesolev dokument annab täiendavad juhised kasvuhoonegaaside heitkoguste tõendamisasutuse (*edaspidi tõendaja*) akrediteerimisnõuetele vastavuse hindamise läbiviimiseks.
- 1.2 Üldised juhised akrediteerimiseks ja järelevalveks on toodud juhendis EAK J-02 „Akrediteerimishindamise protseduur“, mis esitab hindamise protseduuri alates EAK-le ametliku taotluse esitamisest kuni hindamise lõpuni ja kirjeldab hindamise käiku.
- 1.3 Kasvuhoonegaaside heitkoguste tõendajate tegevuse õiguslik raamistik on toodud **lisas 1**.
- 1.4 Kõiki akrediteerimist taotlevaid tõendajaid hinnatakse vastavusele EAK akrediteerimisnõuetele, mis on toodud **lisas 2**.
- 1.5 Iga taotleja esitab EAK-le taotluse (vorm Vo-ATL-V), milles on ära toodud põhiinformatsioon tõendaja tegevuse, protseduuride ja personali kohta ning täpsed andmed soovitava akrediteerimisulatus kohta. Kui tõendamist viiakse läbi välisriigis, siis esitatakse protseduur tõendamistoimingute läbiviimiseks teises riigis. Avaldusega esitatavate nõutavate lisadokumentide nimekiri on toodud avalduse vormil.

2 HINDAMISRÜHM

- 2.1 Assessorite kompetentsusnõuded on toodud juhendis EAK J-10 (ptk.3, lisa) ja Euroopa Komisjoni rakendusmääruse nr 2018/2067 (AVR) artiklites 58, 59 ja 60.
- 2.2 Vajadusel võib hindamisrühma kaasata tehnilisi eksperte, et tagada konkreetse valdkonna üksikasjalikud teadmised ja erialane asjatundlikkus, mida on vaja peaassessori või assessori toetamiseks hindamistoimingute läbiviimisel (EAK J-10).
- 2.3 Samaaegselt hindamisrühma koosseisu määramisega moodustatakse vähemalt 2-liikmeline hindamise tehnilise ülevaatuse komisjon, kuhu kuuluvad hindamisel mitteamalendatud kvalifitseeritud KHG tõendamisasutuste peaassessor ning erialaassessor ja/või ekspert. Tehnilise ülevaatuse komisjoni liikmetel peab olema nõutav kompetents (*vt AVR artikkel 59 lõige 3*).

3 HINDAMINE

- 3.1 Hindamise toimingud viiakse läbi vastavalt EAK J-02 kehtestatud reeglitele.
- 3.2 Praktilise tegevuse vaatlus viiakse läbi esmahindamisel, iga-aastaselt järelevalve ja uushindamisel, arvestades EAK J-02 p. 2.3.4 ja AVR artikli 48 lõike 1 punktis c ning artiklis 50 sätestatut.
 - 3.2.1 Vaatlus on järelevalvehindamise osa ja tuleb soovitatavalt läbi viia enne kohapealset hindamist. Vaadeldava rühma ja käitise valikul arvestatakse keerukust, riskitaset, auditi toimumise sagedust ja tõendaja eripära. Vaatluste kavandamisel jälgitakse, et võimalusel vaadeldaks erinevat audiitorit ja/või käitist.
 - 3.2.2 Enne tõendamisauditi vaatlemist esitab tõendaja EAK-le konkreetse vaatluse kohta järgmist:
 - käitise aruanne, mida tõendatakse,
 - käitise seirekava,

- käitise tõendamistaotluse ülevaatus, sh tõendamiseks kuluv aeg,
- strateegiline ja riskianalüüs,
- tõendamiskava või –plaan,
- KHG heitmeluba,
- tootmistaseme aastaaruanne,
- võrdlusandmete aruanne,
- seiremetoodika kava.

3.2.3 Tõendamisauditite vaatlemise tulemused dokumenteeritakse vormil Vo-AsWR-17029ghg.

3.2.4 Ettenägematute asjaolude ilmnemisel võib erandkorras hindamise läbi viia virtuaalselt. Kaughindamisel lähtutakse EAK J-02 lisa 9 reeglitest. Ja Euroopa Komisjoni juhenddokumendist AVR Key Guidance No.II.5 “The Accreditation and Verification Regulation – Site Visit“ artikkel 4

3.3 Toimingud kohapealse hindamise järel ja akrediteerimisotsus

3.3.1 Tehniline ülevaatus

3.3.1.1 Peaassessor esitab kõik hindamismaterjalid (assessorite aruanded, detailaruanded, kokkuvõtlikku aruande, koondaruande, akrediteerimisotsuse, akrediteerimistunnistuse ja selle lisa kavandid) tehnilise ülevaatuse komisjonile, mis viib läbi rakendatud hindamisprotseduuri ja hindamismaterjalide põhjaliku ülevaatuse ning vormistab selle tulemused vormil Vo-H-5 või laienduse korral vormil Vo-H-6.

3.3.2 Akrediteerimisotsus

3.3.2.1 Arvestades peaassessori soovitusi ja kooskõlas tehnilise ülevaatuse tulemustega teeb EAK juhataja otsuse tõendajale akrediteeringu andmise kohta määratletud ulatuses.

4 AKREDITEERIMISULATUS

4.1 Kasvuhoonegaaside heitkoguste tõendamisasutuse akrediteerimisulatus kirjeldatakse vastavalt tegevusaladele, mis on toodud AVR I lisas (vt lisa 3).

4.2 Akrediteerimise valdkonnad grupeeritakse 9 klastrisse (vt lisa 3). Grupeerimise aluseks on EA-6/03 M:2022 lisa F.

4.3 EAK akrediteerib ainult neid tegevusalasid, mille osas tõendaja on realselt tõendamistegevust läbi viinud või läbi viimas.

5 JÄRELEVALVE JA UUSHINDAMINE

5.1 Järelevalvehindamine viiakse läbi igal aastal ja lisaks kohapealsele kontorihindamisele on järelevalve osaks praktilise tegevuse vaatlus, mis võimalusel viiakse läbi enne järelevalvevisiiti.

5.2 Enne järelevalvet esitab tõendaja EAK-le vähemalt järgmised dokumendid:

- juhtkonnapoolse ülevaatuse protokoll,
- muudatused tõendatud ja tõendatavate käitiste nimekirjas,
- toimunud muudatused juhtimissüsteemis, protseduurides, personalis,
- tõendamisprotseduurid, sh tõendamine välisriigis,
- informatsiooni esitatud kaebuste/apellatsioonide kohta.

- 5.3 Uushindamiseks esitab tõendaja taotluse. Hindamisprotsess on analoogiline esmahindamisega.

6 AKREDITEERIMISULATUSE LAIENDAMINE

- 6.1 Kui tõendaja taotleb akrediteerimisulatus laiemdamist hindab EAK kas tõendaja vastab taotletud ulatuses AVR artikkel 45 nõuetele. Reeglina on laienduse puhul nõutav praktilise tegevuse vaatlus.

7 AKREDITEERINGU KEHTIVUSE PEATAMINE, KEHTETUKS TUNNISTAMINE JA KITSENDAMINE

- 7.1 Tõendajate akrediteeringu kehtivuse peatamiseks, kehtetuks tunnistamiseks ja kitsendamiseks rakendatavad haldusmeetmed on esitatud EAK J-02 peatükis 10 ja AVR artiklis 54.

- 7.2 Tõendaja akrediteering peatatakse või akrediteerimisulatus kitsendatakse juhul kui:

- tõendaja on rängalt rikkunud AVR nõudeid,
- tõendaja ei ole püsivalt ja korduvalt täitnud AVR nõudeid,
- tõendaja on rikkunud muid EAK eritingimusi.

- 7.3 Akrediteering tühistatakse järgmistel juhtudel:

- tõendaja ei ole likvideerinud peatamisotsuse põhjuseid etteantud aja jooksul,
- tõendaja tippjuhtkonna liige või tõendaja töötaja, kes on kaasatud AVR-kohastesse tõendamistoimingutesse, on tunnistatud süüdi pettuses,
- tõendaja on sihilikult esitanud vale teavet või teavet sihilikult varjanud.

- 7.4 Lisaks võib EAK akrediteeringu kehtivuse peatada või tühistada, kui on rikunud akrediteeringule viitamise reegleid või ei ole tasunud akrediteerimistasusid.

8 ERAKORRALINE HINDAMINE

- 8.1 Erakorralise hindamise võib läbi viia, kui tõendaja struktuuris või organisatsioonis on toimunud olulisi muudatusi.

- 8.2 Erakorraline hindamine viiakse reeglina läbi, et taastada tõendaja akrediteering, kui selle kehtivus on olnud peatatud.

- 8.3 AVR artikkel 52 kohaselt võib akrediteerimisasutus igal ajal teostada erakorralise hindamise.

9 TEABEVAHETUS

- 9.1 Iga aasta 15. novembriks saadab tõendaja EAK-le järgmise AVR artiklis 77 nõutava teabe:

- kavandatavate tõendamistegevuste aeg ja koht,
- nende käitiste või õhusõiduki käitajate aadressid ja kontaktandmed, kelle aruannet hakatakse tõendama.

- 9.2 Kui 15. novembriks saadetud teave muutub, teavitab tõendaja nendest muudatustest EAK-d 15. detsembriks ja/või 15. jaanuariks (vt AVR artikli 1 viimane lõik).
- 9.3 Tähtaja mittejärgimisel on EAK-l õigus akrediteering peatada.
- 9.4 Iga aasta 31. detsembriks teeb EAK iga liikmesriigi pädevale asutusele kättesaadavaks AVR artikli 71 lõikes 1 nõutava akrediteerimise tööprogrammi ja muudatuste korral ajakohastatud tööprogrammi 31. jaanuariks.
- 9.5 Iga aasta 1. juuniks esitab EAK pädevale asutusele AVR artikli 71 lõikes 3 nimetatud tegevusaruande.
- 9.6 Akrediteeringu kehtivuse peatamise, tühistamise või ulatuse piiramise korral ning peatatud akrediteeringu taastamise (*sh apellatsiooni menetlemise käigus*) korral teavitab EAK viivitamatult järgmisi osalisi:
- pädev asutus Eestis,
 - pädev asutus ja riiklik akrediteerimisasutus igas liikmesriigis, kus tõendaja tõendamisi teostab.
- 9.7 Kui mõne teise liikmesriigi akrediteerimisasutus tellib EAK-lt tõendajate järelevalvetoiminguid, rakendatakse teabevahetusel AVR artiklis 74 sätestatud.
- 9.8 Teabevahetusel kasutatakse Euroopa Komisjoni poolt välja töötatud vorme, mis on toodud aadressil: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/monitoring-reporting-and-verification-eu-ets-emissions_en#documentation
- 9.9 EAK avaldab tõendajate kohta AVR artiklis 76 ettenähtud teabe EAK kodulehel.

Lisa 1. Kasvuhoonegaaside heitkoguste tõendajate tegevuse õiguslik raamistik.

- 1 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2003/87/EÜ, millega kehtestatakse ühenduses kasvuhoonegaaside lubatud heitkogustega kauplemise süsteem, mida on täiendatud direktiividega 2004/101/EÜ, 2008/101/EÜ, 2009/29/EÜ ja (EL) 2018/410, määrustega (EÜ) 2019/2009, (EL) 421/2014 ja (EL) 2017/2392 ning otsustega 1359/2013/EL ja (EL) 2015/1814.
- 2 Euroopa Komisjoni 19. detsembri 2018.a. rakendusmäärus (EL) 2018/2067, milles käsitletakse andmete tõendamist ja tõendajate akrediteerimist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ.
 - 2.1 Euroopa Komisjoni 14. detsembri 2020.a. rakendusmäärus (EL) 2020/2084, millega muudetakse ja parandatakse rakendusmäärust (EL) 2018/2067, milles käsitletakse andmete tõendamist ja tõendajate akrediteerimist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ.
- 3 Atmosfääriõhu kaitse seadus. Vastu võetud 15.06.2016, jõustumine 01.01.2017, viimane redaktsiooni jõustumine 01.07.2023.
- 4 Keskkonnaministri 01.12.2016.a. määrus nr 134 „Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise perioodi 2013–2020 enampakkumisel saadud tulu kasutamise ja aruandluse üldtingimused“ (jõustumine 01.01.2017), viimane redaktsiooni jõustumine 31.01.2020.
- 5 Keskkonnaministri 07.12.2016.a. määrus nr 64 „Kasvuhoonegaaside heitkoguse ühikutega kauplemise kord“ (jõustumine 01.01.2017), viimane redaktsiooni jõustumine 14.01.2022.
- 6 Keskkonnaministri 27.12.2016.a. määrus nr 86 „Välisõhku väljutatava süsinikdioksiidi heite arvutusliku määramise meetodid“ (jõustumine 01.01.2017), viimane redaktsiooni jõustumine 11.03.2019.
- 7 Kliimaministri 30.06.2023.a. määrus nr 35 „Biomasskütusest toodetud taastuvenergia osakaalu arvutamise põhimõtete ning biomassi säästlikkuse nõuetele ja kriteeriumidele vastavuse tõendamise täpsemad nõuded“ (jõustunud 04.07.2023).

Lisa 2. EAK akrediteerimisnõuded kasvuhoonegaaside heitkoguste tõendajatele.

- 1 EVS-EN ISO/IEC 17029:2019 „Vastavushindamine. Üldised põhimõtted ja nõuded valideerimis- ja tõendamisasutustele“
- 2 EVS-EN ISO 14065:2022 „Kasvuhoonegaasid. Üldised põhimõtted ja nõuded keskkonnaalase teabe valideerimis- ja tõendamisasutustele“
- 3 Euroopa Komisjoni 19. detsembri 2018.a. rakendusmäärus (EL) 2018/2067, milles käsitletakse andmete tõendamist ja tõendajate akrediteerimist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ.
- 4 4. Euroopa Komisjoni 19. detsembri 2018.a. rakendusmäärus (EL) 2018/2066, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ kohast kasvuhoonegaaside heite seiret ja aruandlust ning millega muudetakse komisjoni määrust (EL) nr 601/2012. Muudetud Komisjoni rakendusmäärustega: (EL) 2020/2085, (EL) 2022/388, (EL) 2022/1371.
- 5 Euroopa Komisjoni 31. oktoobri 2019.a. rakendusmäärus (EL) nr 2019/1842, millega nähakse ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ rakenduseeskirjad seoses saastekvootide tasuta eraldamise kohanduste täiendava reguleerimisega vastavalt tootmistaseme muutumisele.
- 6 Euroopa Komisjoni 19. detsembri 2018.a. delegeeritud määrus (EL) 2019/331, millega määratakse kindlaks EL-i üleminekueeskirjad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ artikli 10a kohaste lubatud heitkoguse ühikute tasuta eraldamiseks ühtlustatud viisid.
- 7 EA-6/03 M:2022 „EA Document For accreditation of Verification Bodies for the purpose of EU ETS Directive“.
- 8 EAK J-09 “Akrediteeringule viitamise juhend”.
- 9 EAK J-02 “Akrediteerimishindamise protseduur”.
10. Euroopa Komisjoni poolt koostatud juhendid ja vormid on saadaval interneti aadressil https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/monitoring-reporting-and-verification-eu-ets-emissions_en

Lisa 3: Tõendajate tegevusalad ja tegevusalade rühmad

Tegevusala rühma nr (2018/2067 /EL I lisa)	K L A S T E R	Tegevusala Taotletav akrediteerimisulatus
1a.	A	Kütuste põletamine kaitistes, kus kasutatakse ainult määruses (EL) nr. 601/2012 määratletud kaubanduslikke standardkütuseid või kui maagaasi kasutatakse A- või B-kategooria kaitistes.
1b.	A	Kütuste põletamine kaitistes, ilma piiranguteta.
2.	C	Mineraalõli rafineerimine.
3.	D	Koksi tootmine Metallimaakide (sh sulfiidmaagid) särdamine või paagutamine, sh granuleerimine — Malmi või terase tootmine (esmane või teisene sulatamine), sealhulgas pidevvalu.
4.	D	Raudmetallide (sealhulgas ferrosulamid) tootmine või töötlemine — Alumiiniumi teisene tootmine — Värviliste metallide tootmine või töötlemine, sealhulgas sulamite tootmine.
5.	E	Alumiiniumi esmane tootmine (CO ₂ ja PFC heide).
6.	B	Tsemendiklinkri tootmine — Lubja tootmine või dolomiidi või magnesiidi kaltsineerimine — Klaasi, sealhulgas klaaskiu tootmine — Keraamiliste toodete valmistamine põletamise teel — Mineraalvilla tootmine isoleerimismaterjalina — Kipsi kuivatamine või kaltsineerimine või kipsplaatide ja muude kipstooted tootmine.
7.	A	Paberimassi tootmine puidust või muust kiulisest materjalist — Paberi või papi tootmine.
8.	C	— Tahma tootmine — Ammoniaagi tootmine — Pakendamata orgaaniliste kemikaalide tootmine krakkimise, reformingu, osalise või täieliku oksüdeerimise või samalaadsete protsesside abil — Vesiniku (H ₂) ja sünteesgaasi tootmine reformingu või osalise oksüdeerimise teel — Naatriumkarbonaadi (Na ₂ CO ₃) ja naatriumvesinikkarbonaadi (NaHCO ₃) tootmine.
9.	E	Lämmastikhappe tootmine (CO ₂ ja N ₂ O heide) — Adipiinhappe tootmine (CO ₂ ja N ₂ O heide) — Glüoksaali ja glüoksüülhappe tootmine (CO ₂ ja N ₂ O heide) — Kaprolaktaami tootmine.
10.	F	Kasvuhoonegaaside kogumine direktiiviga 2003/87/EÜ hõlmatud kaitistest, et neid transportida ja geoloogiliselt säilitada direktiivi 2009/31/EÜ kohaselt lubatud säilitamiskohas — Kasvuhoonegaaside transportimine torujuhtmete kaudu, et neid geoloogiliselt säilitada direktiivi 2009/31/EÜ kohaselt lubatud säilitamiskohas.
11.	F	Kasvuhoonegaaside geoloogiline säilitamine direktiivi 2009/31/EÜ kohaselt lubatud säilitamiskohas.
12.	G	Lennundus (heite- ja tonnkilomeetriandmed) L 181/28 Euroopa Liidu Teataja 12.7.2012 ET.
98.	H	Muud direktiivi 2003/87/EÜ artiklile 10a vastavad tegevusalad.
99.	I	Muud tegevusalad, mille liikmesriik on direktiivi 2003/87/EÜ artikli 24 kohaselt lisanud ning mis esitatakse üksikasjalikult akrediteerimistunnistusel.